

Jobbet tog Lasses liv

Ilskan fick Maria att undersöka vad som hänt på makens arbetsplats. För första gången har chefers ansvar för den psykosociala arbetsmiljön prövats i domstol.

Text & bild: Helena Östlund | [Prenumerera](#) | Artikel i [SocialPolitik nr 3 2015](#)

Det är sista morgonen innan sommarlovet. Lovisa Persson ska strax gå till skolan för att spela brännboll med klassen. Då ringer hennes bror Simon och säger "det har hänt någonting". Han vill inte säga vad i telefon, men hon hör på hans röst att något är väldigt fel. När han kommer och hämtade henne med bilen berättar han att deras pappa Lasse har tagit sitt liv. De åker de fem milen till föräldrarnas gård i Oviken och båda gråter hela vägen dit. När de kör uppför grusvägen mot huset ser de på avstånd polisbilar, en ambulans och en massa folk. På altanen sitter deras mamma Maria, chockad. Deras yngre syster Lina är helt förstörd.

– Allt var helt överkligt. Jag var bara tvungen att samla mig, så jag började diska och koka kaffe, berättar Lovisa.

Sedan går familjen tillsammans upp på övervåningen där ambulanspersonalen har lagt Lasse på en säng, för att ta farväl.

Begravningen sker en av de vackraste sommardagarna i Ovikens vita medeltidskyrka. 250 vänner och bekanta kommer från olika delar av landet och halva byn har hjälpt till med att baka kakor. Maria hade undanbett sig köpeblommor och kyrkan fylls i stället av ängsblommor.

Resten av sommaren går som i ett töcken.

– Ibland fattade jag inte men så slog insikten till: "ja just det". Jag var i chock, allt var jättekonstigt. Vi låg inne och tittade på film hela sommaren tills vi blev utmattade, berättar Lovisa.

Nu har det gått fem år. Det är en ljus junikväll och vi sitter

i köket hemma hos Maria Lundqvist Persson. Telefonerna ringer i ett. TV vill ha ett uttalande, advokaten vill prata. Lovisa skär upp bröd och ställer fram ost och smör medan Maria tar samtalen. Storpudeln Ängla håller koll på vad vi gör med sina svarta ögon.

Just idag har Högsta domstolen gett besked om att hovrättsdomen inte tas upp till prövning. Domen som friar Lasse Perssons chefer för vållande till annans död. I tingsrätten fälldes de – men nu står alltså den friande domen fast.

– Det är skönt på ett sätt att det är över, även om det inte känns rätt att det har slutat så här. Men det har kanske kommit något bra ur det. Det är jättemånga som ringt och sagt att vi hjälpt dem, det är så vanligt med mobbning, säger Lovisa.

Till sist tystnar telefonerna. Det har varit en lång resa för Maria och hennes tre vuxna barn Lina, Lovisa och Simon. En pendel mellan olika känslolägen. Oro och maktlöshet. Sorg och saknad. Ilska och en envis kamp för att någon ska ställas till svars för det som Lasse utsattes för.

På bara ett halvår förändrades han från att ha varit en glad make och far som visslade i korridorerna på jobbet, till att bli djupt deprimerad och med hot om avsked över sig.

– Jag märkte när jag kom hem på helgerna att han gick ner jättemycket i vikt, han såg helt annorlunda ut och smög runt i huset. Han blev en annan, han var inte pappa längre, berättar Lovisa.

Hon minns att han var väldigt trött på julafton och somnade vid Kalle Anka. Maria var den som höll ställningarna med allt det praktiska på gården, kontakten med barnen och sitt eget jobb.

– Det var hemskt att stå bredvid och samtidigt levde jag nog med i den där bubblan. Jag vandes in i det, minns Maria.

Det var många som visste hur dåligt Lasse mådde: kollegorna, cheferna, företagshälsovården. Ändå gick det så fel.

Det började hösten 2009. Lasse Persson var socialsekreterare och arbetade med missbrukare i Krokoms kommun några mil norr om Östersund. Maria berättar att han gillade sitt jobb och var omtyckt. Han beskrivs som en varm medmänniska som var engagerad i sina klienter. Han träffade dem gärna ute på fältet och kunde till exempel ta dem med ut på fisketurer.

Denna höst fick B, en av Lasses tidigare kollegor ett chefsvikariat och blev hans närmaste arbetsledare. Nu förändrades allt. Lasse upplevde sig kritiserad och ifrågasatt. Kollegor som vittnat har beskrivit det som att B alltid hittade någon att hacka på och det blev mer och mer riktat mot Lasse.

Hon gav honom arbetsuppgifter som han inte var van vid medan annat togs ifrån honom och han fick inte delta i utbildningar och konferenser som tidigare varit självskrivna.

– Jag märkte att han började må sämre, han blev mer och mer ledsen och orolig. Han kände sig obekväm på jobbet och var rädd för att göra fel, berättar Maria Persson.

Lasse pratade i grupphandledningen med sina kollegor om hur han skulle kunna lösa konflikten på ett schysst sätt. Med stöd av handledaren bestämdes att han skulle ta upp det med arbetsledaren på en arbetsplatsträff.

Mötet ägde rum i november och enligt vad flera kollegor vittnat om tog B inte emot kritiken på något konstruktivt sätt utan sa "det här är inte över för min del" och gick ut ur rummet. Efter det blev allt bara värre. Mobbningen eskalerade och Lasse blev mer och mer osäker, både i jobbet och på sig själv som människa.

– Det påverkade honom mycket, han sov dåligt och var jätteorolig, säger Maria.

Hon försökte peppa Lasse så mycket hon kunde. De satte sitt hopp till att arbetsledarens vikariat skulle ta slut sista december. Men strax innan jul kom besked att det hade förlängts två månader till.

– Det kändes som ett stort berg. Två månader – hur ska det gå? Om man mår bra och allt är sunt är det ingenting. Men i hans

situation var det jättemycket.

Lasse gick flera gånger till enhetschefen S och berättade att han mårde dåligt och bad om att få ett annat jobb inom individ- och familjeomsorgen. Men han fick inget gehör. Kollegorna var oroliga för Lasse och skickade ett brev till ledningen med krav på att de skulle agera och det ledde till att en mobbningsutredning inleddes.

En sådan bör göras av en oberoende part och företagshälsovården tillfrågades, men avböjde. Det blev i stället enhetschefen S – som knappast var oberoende – som gjorde utredningen. Någon sådan hade han aldrig tidigare gjort och den beskrivs i hovrättsdomen som "bristfälligt utförd".

Den 19 april skulle utredningen redovisas och Lasse trodde att han skulle få upprättelse. Men den fastslog att ingen mobbning ägt rum och han varslades istället om att han skulle få en skriftlig varning för att ha handlagt ärenden fel. Det visade sig att enhetschefen inte hade pratat med Lasses kollegor, utan istället bedömt det hela som en konflikt mellan Lasse och arbetsledaren.

– Cheferna ville reducera det till att det handlade om personkemi och vände det emot honom att han klagade på henne. Inte att det fanns problem med ledarskapet, säger Maria.

Kollegorna stöttade Lasse och skickade blommor i smyg – de vågade inte skicka från arbetsplatsen eftersom ledningen hade sagt att de inte borde ha kontakt med Lasse.

– Det fanns en tystnad, chefsklubben höll arbetskamraterna utanför. De skapade en jättekonstig stämning på arbetsplatsen, säger Maria.

Lasse fick skulden för projekt som inte gått så bra och dessutom tyckte cheferna att han var "dyr", i och med att han fick igenom många LVM-ärenden i socialnämnden. 19 maj skulle Lasse få besked om varningen men fick istället veta att han kanske skulle avskedas. Ett nytt datum bestämdes för förhandling om avsked, den tionde juni.

– Det blev som en häxjakt på honom, som att man till varje

pris skulle knäcka honom. Inte konstigt att han fick en skenande depression, säger Maria.

Hon menar att det underliggande budskapet från cheferna var "du ska bort, du är dålig och vi talar inte om varför". I den tillsyn som Socialstyrelsen gjorde av arbetsplatsen riktades dock ingen kritik mot hur Lasse handlagt ärenden – men däremot mot ledarskapet.

Ängla kommer tassande och Lovisa håller upp vatten i hennes skål. Hon var Lasses älsklingshund.

Lasse var vid den här tiden en skugga av sitt forna jag och han kunde varken äta eller sova ordentligt.

– Jag kommer ihåg att jag vaknade en lördagsnatt av att han var uppe i mitt rum klockan tre på natten och jag frågade "vad gör du uppe?" Han sa "jag ville bara prata, jag kan inte sova", berättar Lovisa.

Hon kände att han luktade rök, han som inte var rökare hade börjat med cigariller och nikotintuggummin för att dämpa sin ångest. Lasse hade kontakt med företagshälsovården men det stödet räckte inte.

– Om det är riktigt illa är det kanske nödvändigt att läggas in, så att kroppen får återhämta sig. Om du varken kan sova eller äta blir det en ond cirkel, konstaterar Lovisa.

Lasse insåg själv att han borde ta kontakt med psykiatrin. Men han ville inte göra det i Östersund eftersom han kände personal där. Han kom sig inte heller för att söka hjälp i någon annan stad. Han skämdes, drog sig undan.

– Han kände att han bara var till besvär –jag borde ha vetat att det är så man känner när man är deprimerad. Visst förstod jag hur allvarlig det var, men jag var så pressad från alla håll och kanter. Nu i efterhand tänker jag att jag hade kunnat sjukskriva mig, men då tyckte jag att jag skulle sköta mitt

jobb. Någon borde ha ruskat om mig, säger Maria.

De sista veckorna var kaotiska. Datumet den tionde juni när Lasse skulle få beskedet hängde över honom som ett damoklessvärd.

Han orkade inte möta den dagen.

Efteråt har familjen fått veta att Lasse berättat för en kollega om sina självmordstankar och att hen larmat cheferna. Trots det stoppades inte processen om avsked.

Efteråt en sommar av tung sorg växtes en ilska hos Lasses familj över hur orättfärdigt det hela var och hur onödigt det hade slutat. De tyckte att de fick ett nonchalant bemötande från kommunens representanter som inte kunde erkänna att någon gjort något fel.

Det fick Maria att i september samma år polisanmäla fem chefer för att ha orsakat Lasses död. Men det visade sig att bara två av dem hade straffrättsligt ansvar för arbetsmiljön, enhetschefen S och socialchefen U. Arbetsledaren B som Lasse upplevde sig mobbad av ställdes aldrig till svars, inte heller personalchefen G som varit en aktiv part.

Maria insåg snart att ingen var intresserad av att utreda fallet på allvar, varken hos polisen eller på Arbetsmiljöverket.

– Jag förstod att om någon skulle agera så måste jag göra en utredning själv. Jag var livrädd att folk skulle glömma så jag fick jättebråttom att intervjua alla jag kunde komma på. Ju mer jag pratade med folk och fick reda på saker, desto mer förstod jag hur utsatt hans situation hade varit.

Hon intervjuade bland andra många av Lasses kollegor med bandspelare och det materialet har sedan varit en viktig del i åklagarens utredning. Vid nyår stod det klart att en förundersökning skulle öppnas. För första gången skulle chefers ansvar för den psykosociala arbetsmiljön prövas i domstol.

– Det var en av de största segrarna att det togs upp överhuvudtaget, konstaterar Maria.

Åklagarens utredning var komplicerad, en svårighet var att hitta bevis för sambandet mellan arbetsmiljön och självmordet. Det dröjde därför två år innan den första rättegången kunde inledas. Då hade brottsrubriceringen vållande till sjukdom redan preskriberats så åtalet gällde enbart vållande till annans död.

– Det är synd att det inte blev prövat om vållande till sjukdom hade räckt. Det är tragiskt om en person ska måsta dö för att få rätt, konstaterar Maria.

De två cheferna fälldes i tingsrätten och det var en seger för familjen. Men när målet kom upp i hovrätten ett år senare friades de – även om en av ledamöterna ville fälla.

– Det innebär inte att man inte ska anmäla, det kan bli annorlunda nästa gång. Ingen ska tänka att det är meningslöst, konstaterar Lovisa.

De är fortfarande besvikna över att de högsta cheferna och politikerna i Krokom inte tagit på sig något ansvar för det som har hänt.

– Det skulle ha känts som en upprättelse om de bett om ursäkt. Det var en vidrig arbetsmiljö för alla, säger Lovisa.

Nu när rättsprocessen kommit till vägs ände vill Lovisa och Maria se framåt och lägga det som hänt bakom sig. Det har tagit mycket kraft för hela familjen.

– Det är en balansgång, det får inte bli så att det tar upp hela ens liv. Jag vill inte bli någon som fastnar och blir bitter. Du måste hantera sorgen i dig själv, det kommer du aldrig ifrån, säger Maria.

Helena Östlund

helena[at]ostlundreportage.se

Cheferna förekommer i texten endast med initialer för att inte pekats ut, men alla uppgifter finns i offentliga handlingar. Av de fem inblandade cheferna är endast personalchefen G kvar i Krokoms kommun. De båda som åtalades, enhetschefen S och socialchefen U är utköpta. Arbetsledaren B blev först omplacerad och har nu gått i pension. Nästan ingen av Lasses

kollegor arbetar kvar, många slutade efter dödsfallet.

Inte bara Krokomb

Arbetsmiljöjournalisten Elinor Torp har skrivit boken Jag orkar inte mer som kommer i oktober. Hon har följt Krokombfallet under flera år och intervjuat många inblandade. Hon anser att vi är dåliga på att förebygga psykosocial utarmning och mobbning på arbetsplatserna.

– Man utser en syndabok och gör det till ett individärende istället för att se till hur arbetsmiljön är. Detta finns överallt, det är inte ett problem bara i Krokomb.

Båda våra grannländer Norge och Finland har exempelvis arbetat länge med dess frågor, liksom Frankrike där chefer dömts till fängelse som ansvariga för att människor tagit sitt liv på arbetsplatsen.

Men Elinor Torp menar att en förändring är på väg även här i Sverige och att den psykosociala arbetsmiljön har kommit på agendan tack vare Krokombfallet.

– Det har börjat röra på sig, ett uppvaknande är på väg. De här frågorna tas upp på chefskurser och Arbetsmiljöverket tar hjälp av andra länder för att skapa verktyg och metoder. Först nu börjar vi prata om det på allvar.

Jag orkar inte mer – när jobbet skadar själen, Elinor Torp, Bokförlaget Atlas 2015.